

(De vroegere stukken zijn gedrukt in de zitting
1956—1957.)

De bijzondere commissie, in welke handen dit wetsontwerp is gesteld, heeft de eer daarover het navolgende te rapporteren.

Verschillende leden der commissie, die beseften, dat door het vervallen van het besluit van 5 maart 1942 in zoverre een lacune in de wetgeving is ontstaan, dat daardoor niet meer op dezelfde wijze als voorheen onteigening in het belang van de natuurbescherming zal kunnen plaatsvinden, trokken de noodzaak om deze mogelijkheid opnieuw tot leven te wekken sterk in twijfel. Bij hun weten is sedert de oorlog vrijwel geen enkel wetsvoorstel tot onteigening ten bate van de natuurbescherming aanhangig gemaakt, hetgeen op zich zelf reeds wijst op de zeer geringe urgentie van dit wetsontwerp. De doeleinden, welke met dit voorstel worden beoogd, kunnen trouwens op een andere wijze dan onteigening worden bereikt; sinds enige jaren pleegt in de onderwijsbegroting een post te worden opgenomen, waaruit o.m. de aankoop van natuurreservaten gefinancierd kan worden. In de begroting voor 1957 bedroeg deze post (artikel 519) 3 miljoen gulden; in de ontwerp-begroting voor 1958 is zij met f 600 000 verlaagd, een tijdelijke verlaging, welke de verantwoordelijke bewindslieden menen te kunnen voorstellen, hoewel zij ten aanzien van het veilig stellen van natuurgebieden een algemene temporisering niet verantwoord achten (zie de toelichting op artikel 370 van het desbetreffende begrotingshoofdstuk).

De hierbedoelde leden achten de methode, waarbij men tracht op basis van vrijwilligheid tot het behoud van bepaalde natuurgebieden te komen, verre te prefereren boven onteigening, waartoe — zoals zij reeds opmerkten — de noodzaak nauwelijks aanwezig blijkt te zijn.

Een bezwaar tegen het voorstel zagen deze leden ook hierin gelegen, dat de norm, welke artikel 141 (nieuw) aangeeft, vrij vaag van inhoud is: men kan niet van tevoren weten of een bepaald gebied eventueel voor onteigening in het belang der natuurbescherming in aanmerking zal kunnen komen. De oorzaak hiervan is, naar de mening van deze leden, gelegen in het nog ontbreken van een Natuurbeschermingswet; daarin zal immers — naar verwacht mag worden — omschreven worden, wanneer een bepaald gebied bescherming als natuurgebied verdient. Deze leden zouden het daarom — nog afgezien van hun scepticisme jegens de noodzaak van zulk een regeling in het algemeen — in ieder geval juister vinden, indien met het tot stand brengen van een onteigeningsregeling als de onderhavige gewacht werd tot de Natuurbeschermingswet in het *Staatsblad* zal zijn verschenen. Men wilde deze gelegenheid dan ook aangrijpen om er opnieuw bij de Regering op aan te dringen, de spoedige indiening van het ontwerp voor zulk een wet te bevorderen, in welk ontwerp dan de nauwe materiële samenhang met de — inmiddels aanhangig gemaakte — Monumentenwet tot uitdrukking zal dienen te komen.

Gezien dit enge verband tussen monumentenzorg en natuurbescherming, was het deze leden opgevallen, dat de door het bezettingsbesluit geopende mogelijkheid van onteigening in het belang van de monumentenzorg uit het ontwerp is verdwenen. De Regering motiveert dit met de mededeling, dat er de voorkeur aan wordt gegeven het met deze onteigening beoogde doel op andere wijze te bereiken.

Het lijkt echter wenselijk de doeleinden van monumenten- en natuurbescherming op zoveel mogelijk gelijke wijze na te streven. Aan welke „andere wijze” denkt de Regering en kan deze methode ook niet bij de natuurbescherming worden toegepast?

Andere leden herinnerden eraan, dat van de mogelijkheid tot onteigening in het belang der natuurbescherming na de oorlog toch in ieder geval tweemaal gebruik is gemaakt: in 1948 kwam de wet tot stand, waarbij gedeelten van de z.g. Zeijer Strubben (gemeente Vries) werden onteigend (wet van 25 november 1948, *Stb.* I 512), en twee jaar later volgde de onteigening van een perceel, dat deel uitmaakt van het natuurmonument „de Berken” (gemeente Beesel) (wet van 21 december 1950, *Stb.* K 621).

Afgezien hiervan kan naar de mening van deze leden zeker het nut van een regeling als die, welke tot voor kort bestond, niet zonder meer bestreden worden met het argument, dat van de geboden mogelijkheid weinig gebruik is gemaakt. Dat zulk een mogelijkheid aanwezig is, kan er nl. sterk toe bijdragen, dat eerder wordt overgegaan tot vrijwillige verkoop van natuurgebieden aan de Overheid of aan organen, die zich met de natuurbescherming bezighouden. Aan vrijwilligheid op dit terrein gaven ook deze leden verre de voorkeur, maar daarnaast zouden zij een regeling, welke gedwongen overdracht mogelijk maakt, niet gaarne missen. Komt de nu voorgestelde regeling niet tot stand, dan valt men automatisch terug op de VIIIste titel van de Onteigeningswet, zoals deze vóór de oorlog luidde en die alleen betrekking had op natuurschoon, gevormd door bossen en andere houtopstanden, een beperking, waarvoor naar de mening van deze leden in de huidige omstandigheden geen redelijk motief meer bestaat.

Dat de norm, welke in het voorgestelde artikel 141 van de Onteigeningswet is neergelegd en die eigenlijk alleen behelst, dat het algemeen belang met de onteigening gediend zal zijn, vaag is, ontkenden de thans aan het woord zijnde leden niet. Zij achtten dit echter geen overwegend bezwaar: voor iedere onteigening blijft immers een afzonderlijke wet nodig, zodat de beide Kamers telkenmale alle gelegenheid hebben om zich over de noodzaak of wenselijkheid van de desbetreffende onteigening te beraden. Deze leden betwijfelden trouwens, of het wel doenlijk zal zijn een duidelijke, welomschreven norm te formuleren, waarin van tevoren wordt vastgelegd, in welke gevallen een onroerend goed voor onteigening ten bate van de natuurbescherming in aanmerking komt.

Indien een dergelijke norm al te vinden is, dan zal hij in ieder geval naar zijn aard in de Onteigeningswet een plaats behoren te krijgen en niet in de Natuurbeschermingswet, die immers met onteigening niet te maken heeft.

Een spoedige indiening van een ontwerp voor deze wet zou intussen ook door deze leden op hoge prijs worden gesteld. Bij de aandrang, van andere zijde te dezen uitgeoefend, sloten zij zich gaarne aan.

Een der leden kon de noodzaak niet inzien van onteigening ten name van „een andere rechtspersoon, die in het belang der natuurbescherming werkzaam is” (artikel 141, onder c). Indien al onteigening nodig mocht zijn, laat de Overheid — aldus dit lid — dit dan op eigen naam doen, opdat haar verantwoordelijkheid ook duidelijk aan het licht kome.

Van andere zijde zou men het bepaald geen verbetering achten, wanneer de onteigening ten name van particuliere organen zou vervallen. Met name de Vereniging tot behoud van Natuurmonumenten in Nederland — in welker bestuur onder meer de Commissarissen der Koningin van alle provincies en tal van burgemeesters zitting hebben — dient als representatief orgaan op het gebied der natuurbescherming gezien te worden. Het valt niet in te zien, waarom geen onteigening zou mogen plaatsvinden ten name van deze vereniging, bij wie het oordeel over de noodzaak ener onteigening in het belang van de natuurbescherming bij uitstek in goede handen is. De mogelijkheid van onteigening op naam van een niet-overheidslichaam is trouwens niets nieuws: sedert 1922 komt zij reeds in het huidige artikel 141 van de Onteigeningswet voor, maar ook artikel 1 van die wet bevat de sinds 1851 onaangetast gebleven bepaling, dat in het publiek belang ook „ten name van bijzondere personen of verenigingen” kan worden onteigend.

Aldus vastgesteld 6 november 1957.

VAN DER GOES VAN NATERS
DE RUITER
FOKKEMA
DEN HARTOG
WILLEMS
ENGELBERTINK
VERHOEVEN.